

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

חג הפסח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ג
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

לרגל יום הבהיר

י"א ניסן

יום מלאת מאה ושש עשרה שנה

לכ"ק אדונונו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

🕊 🕊 🕊

– כי גבר עלינו חסדו –

🕊 🕊 🕊

יהי רצון שנזכו לראות בעיני בשר התגלות מלכותו

ויגאל את כלל ישראל מהגלות ויולכינו קוממיות לארצנו נאו ממש

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

אומר בכל יום באופן דחדש ממש „פקד פקדתי אתכם“, ומשיח צדקנו „עומד אחר כתלנו“, והנה זה בא¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י „מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה“.

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

(9) שה"ש ב, ט.

(10) שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(11) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

גם צריך להבין, מה שתוכן הפיסקה מורכב משלושה פרטים שונים, שאין להם, לכאורה, כל זיקה ביניהם: (א) הודעה כי מצה זו המונחת על השולחן היא „לחמא עניא“ שאכלו אבותינו בארץ מצרים; (ב) הזמנת כל הרעבים והנצרכים לבוא ולהשתתף בעריכת הסדר; (ג) בקשה ובטחון כי אף ש"השתא הכא" ו"השתא עבדין" הרי "לשנה הבאה" נהיה "בארעא דישראל" ו"בני חורין".

ב. יש מפרשים המבארים את הקשר בין שני החלקים הראשונים: הגמרא⁷ אומרת שהשוכר פועלים מישראל, חייב לזונם בשעת עבודתם. אלא שמאחר שבני ישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, הרי הם "בני מלכים"⁸, או "מלכים"⁹ – ואפילו יתן להם "כסעודת שלמה בשעתו", עדיין לא יצא ידי חובתו כלפיהם. לכך העצה היחידה היא, שיתנה עמם תחילה, מה יתן להם לאכול, פת עם קטנית וכו'. וכן הוא גם בענין ההזמנה בליל פסח: כיון שהוא עומד להזמין יהודים – "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח" – ובידועו שאלו שיבואו אליו לאכול, הם "בני מלכים" או "מלכים" הרי אפילו אם יתן להם כסעודת שלמה בשעתו, לא יספיק – לכן מקדים תחילה ומבהיר "הא לחמא עניא", ועל לחם זה הוא מזמינם, ויותר מזה אין הוא מתחייב לתת.

אבל לפי ביאור זה הרי היה די באמירת "הא לחמא עניא". לשם מה מוסיפים: "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"?

אשר לקשר בין הענין השני לבין הענין השלישי – "כל דכפין כו" עם "השתא הכא כו" – רוצים מפרשים להסביר במאמר רו"ל¹⁰ "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", שבוכות

א. הא לחמא עניא... לשנה הבאה בני חורין: הפיסקה הראשונה הנאמרת בהגדה היא "הא לחמא עניא". פיסקה זו אינה נאמרת מיד בתחילת עריכת הסדר, לפני קידוש, או מיד לאחריו, כי אם בתחילת ההגדה¹, שענינה הוא סיפור ביציאת מצרים², ולכן: (א) נכתבה מיד לאחר הסימן "מגיד", (ב) כשמגיעים לפיסקה זו מגביהים את הקערה³ או כמנהגנו, מגלים מקצת המצות, כי ההגדה והסיפור ביציאת מצרים צריכים להיות "על המצות"⁴.

מכאן ברור, כי זה שאומרים את הפיסקה עם התחלת ה"סדר", אינו רק משום שתוכנה הוא להזמין לשולחן הסדר את כל אלו שאין להם את צרכי הסעודה והפסח ("כל דכפין כו" דצריך – ייתי כו"), ועל כן צריך לעשות זאת בכל ההקדם – שאם כן, היה ראוי לאמרה לפני כן, מיד עם הכניסה לבית, או לפני כן, לפני שהולכים מביהכ"נ, בו נמצאים אנשים רבים היכולים לשמוע את ההזמנה – אלא בעיקר משום שהיא התחלת הסיפור ביציאת מצרים⁵, ולכן אינה יכולה לבוא לפני הסימן "מגיד".

וצריך להבין: מדוע נכללה הפיסקה "הא לחמא עניא" בסדר "מגיד" – ולא עוד אלא שמוזו שהפיסקה היא תחילת ההגדה, משמע שב"הא לחמא עניא" מתבטא כללות הסיפור – הרי, לפי הנוסח המקובל⁶, לכאורה, אין מסופר כלל, על יציאת מצרים?

(1) ראה דיוק הרמב"ם בלשונו בסוף הל' חומ"צ: סדר עשית מצות אלו כו' קידוש (רפ"ח) כו' נוסח ההגדה כו' הא לחמא כו'.

(2) הגדה ע"ש והגדת לבנך, וי"מ הגדה שהוא ל' הודאה ושבה להקב"ה על שהוציאנו מארמ"צ כמו שמתרגם בירושלמי הגדה היום ל' אלקין שבחית יומא דין. וכן תרגמו ר' סעד'ל בערבי (אבודרהם).

(3) רא"ש סוף פסחים. שו"ע אדמוה"ז האו"ח סתע"ג, סל"ז.

(4) שו"ע שם וס"כ.

(5) ומטעם זה ראינו אשר הביאורים של רבותינו נשיאנו שהיו מבארים את ההגדה בלילות הפסח, שהוא מצד מצות סיפור יציאת מצרים, היו מתחילים מהפיסקא הא לחמא עניא (משיחת ליל ב' דחג הפסח תשח"ט).

(6) משא"כ בנוסח הרמב"ם: ואומר בבהילו יצאנו ממצרים הא לחמא כו'.

(7) ב"מ פג, א.

(8) שבת סז, א וש"ג. זח"א כו, ב.

(9) ברכות ט, ב. הקדמת ת"ז (א, ב). וראה שבת נט,

ב: מידי דהוה אאכנט של מלכים.

(10) ב"ב י, א.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגנוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

י.ב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחרי קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן ד"הבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט כששומעים ממשה רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחרי שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת ה"א (ה'תשנ"א), ר"ת (ה' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) שיחת שמה"ת תרפ"ט.

(3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.

(4) שמות א, א.

(5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.

(6) שמות ג, טז.

(7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רעג, א. תקו"ז ת"ס (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.

(8) תבוא כט, ג.

הזמנת עניים ונתינת אפשרות בידם לערוך את הסדר – "וייכול", "ויפסח", תבוא הגאולה – "לשנה הבאה בארעא דישראל" ו"בני חורין".

אלא שאינו מובן עדיין מה הם שני הפרטים: "בארעא דישראל" ו"בני חורין"; ומדוע מחלקים אותם לשתי כבות: "השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל", "השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין"? הרי היה די לכללם כאחד: שיהיה כתוב בבבא אחת, השתא הכא ועבדין לשנה הבאה בארעא דישראל ובני חורין.

ג. ידוע מאמר רז"ל על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל": "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"¹¹ וכן מה שהוא מצוה לישראל הוא עושה. מובן איפוא, כי בליל הפסח אומר הקב"ה את הפסיקה "הא לחמא עניא". גם אצל הקב"ה שייד, כביכול, ענין הגלות והגאולה: שכן כשבני ישראל בגלות גם השכינה, כביכול, בגלות, כמו שנאמר¹²: "בכל צרתם לו צר", שכינתא בגלותא, ועל ידי גאולתם של בני ישראל תיפדה גם השכינה מהגלות, שלכן אומר הקב"ה: "כי קרובה ישועתי (ישועה שלי) לבוא"¹³.

ענין הגלות הוא, שהשרוי בה הוא בתכלית המיצר וההעלב, גם אם מציאותו היא בשלימות, כפי שהוא בשעת חרות. וזוהי משמעות הגלות שלמעלה: אף שגם בזמן הגלות יש בכל נברא חיות אלקי המהוה ומחיה אותו תמיד בכל רגע ורגע, הרי החיות אינה נראית כלל, היא מצוייה במצב של מיצר

(11) שמו"ר פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א, ה"ג. – וזהו אתדל"ע שקדמה לאתדל"ת, קדשנו במצותיו ואח"כ כל השונה כו' הקב"ה שונה כנגדו, ציצית שלמטה מעוררים ציצית שלמעלה בתוס' אורות וכו', באתדל"ת אתדל"ע. וזהו מש"כ בפנים און אויך (=וכן) מה שהוא כו'. ועיין תו"א ביאור לד"ה כי עמך מקו"ח, ובכ"מ.

(12) ישע"י סג, ט. – א. – מרז"ל (מגילה כט, א) גלו שכינה עמהן כו' ושב עמהן מבין הגליות מבאר רק (מדר"י) השכינה שהיא עמהן מוסיף בכתובים שבפנים (מדר"י) השכינה שהיא שם ג"כ במצב של גלות וצ"ל ישועתי. וכנוסח בהושענא: גוי ואלקים דרושים לישע כו' ובש"ב (ו, כג) פודית לך ממצרים גוים ואלקיו. וק"ל. ואכ"מ.

והעלם. כיצד נעשית הגלות שלמעלה – בגלל גלות בני ישראל.

וזה מתבאר בחלק הראשון של הפסיקה "הא לחמא עניא", בגלל העניות בדעת שישנה בישראל ("אין עני אלא בדעה")¹⁴, נעשה "די אכלו אבהתנא", נאכלת, כביכול, הבחינה של "אבהתנא", כלומר, שנעלמים המוחין שלמעלה (מוחין נקראים בשם "אבות". בהיותם מקור ל"מדות")¹⁵, שלכן חסרה גם למטה הידיעה באלקות; כפי שהיה "בארעא דמצרים" (וגלות מצרים היא שורש לכל הגלויות, וכל הגלויות נקראות על שם מצרים)¹⁶, כשפרעה, מלך מצרים, אמר "לא ידעתי את ה'"¹⁷, אין הוא מעוניין לדעת מכל מציאות האלוקות, וכל סביבתו הסכימה עמו.

הגאולה שלמעלה באה הרי על ידי גאולתם של בני ישראל. משום כך באה לידי ביטוי בחלק השני שבהמשך, הבקשה וההבטחה של הקב"ה לכל אחד מישראל: "כל דכפין ייתי וייכול". על אף חושך הגלות, מבטיח הקב"ה, שכל יהודי הכמה לאלקות, ישביע הקב"ה את רעבונו.

אלא שכל זה אינו אלא בגדר "די מחסורו"¹⁸, שניתן לו מה שחסר לו, כדי שלא יהא רעב. אבל אין כאן עשירות עדיין. אבל כאשר בני ישראל מקבלים "די מחסורם", נוצרת אצלם מושג נעלה יותר ודרושה להם גם עשירות, ועל זה אומר בהמשך, "כל דצריך": כל מי שרק צריך ודורש עשירות, גם זה ינתן לו – "ייתי ויפסח", הרי ה"פסח נאכל על השובע"¹⁹, ואין זה ענין של השקטת הרעבון, שכן גם לפני זה הוא שבע; כי אם ענין של עשירות – דרך חשיבות וגדולה – למעלה מ"די מחסורו".

לאחר מכן, בחלק השלישי של הפסיקה, מוסברת התוצאה והתכלית של "וייכול"

(14) נדרים מא, א.

(15) תניא פ"ג.

(16) ויקי"ר פ"ג, ה.

(17) שמות ה, ב.

(18) דברים טו, ח. וראה כתובות טז, ב.

(19) פסחים ע, א. שו"ע אדמוה"ז ר"ס תע"ז.

ישראל²⁹ – ילכו ל"ארעא דישראל" גם בגשמיות, בגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש.

ד. על פי זה יובן גם מה שפייסקה זו נקבעה כהתחלת סיפור יציאת מצרים, שכן פייסקה זו יש בה כללות הסיפור של יציאת מצרים:

כאמור לעיל, מצרים היא שורש לכל הגלויות ויציאת מצרים היא שורש לכל הגאולות, עד לגאולה העתידה, שתהיה (בכמה פרטים) דומה ליציאת מצרים כמו שכתוב³⁰ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". תכלית הסיפור ביציאת מצרים היא לעורר בקרב בני ישראל את האמונה בכלל (בשעה שיש מצה לפניך – מיכלא דמהימנותא) ואת האמונה בביאת המשיח ביהוד, והאמונה תביא את הגאולה בפועל, כפי שהיה ביציאת מצרים, ש"בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים"³¹.

וכאשר מתבוננים במצב בו נמצאים, כשחושך הגלות גובר והולך מיום ליום, וכמאמר הגמרא³² "אין יום כו", עלולים הרי לבוא לידי חלישות ח"ו – על זה מודיעים מיד בתחילת אמירת ההגדה, שעל אף גודל החושך, מבקש הקב"ה, כביכול, מכל אחד מישראל, שיהיה אצלו ה"דכפין" וה"צרין", שרק יבקש מהקב"ה, והקב"ה מבטיחו, שיתן לו לא רק את "וייכול" אלא גם את "ויפסח", ועל ידי זה יבואו ל"ארעא דישראל" והיו "בני חורין" – בקרוב ממש.

(משיחת ליל ב' דחג הפסח תש"כ)

"ויפסח": עשירות הדעת שיזכו לה בני ישראל, תביא לכך שאף ש"השתא הכא", הרי "לשנה הבאה (ואין הפירוש שיש להמתין עד לשנה הבאה, הדבר יכול להעשות מיד, ובמילא יהיה כן בפסח הבא, "לשנה הבאה") בארעא דישראל": "ארץ" היא מלשון רצון וכמאמר רז"ל²⁰ "למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" ר"ת "יש ששים רבוא אותיות לתורה"²¹ – "ארץ ישראל" ענינו הרצון בתורה. שמתוך עשירות הדעת, המביאה גם לעשירות בגשמיות (שהרי כל הענינים שבגשמיות משתלשלים מענינם ברוחניות), יהיה רצון כל אחד מישראל בתורה.

שכן "בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן"²². כל יהודי מצד רצונו האמיתי הוא נאה וטוב²³, אלא שהעניות מעלימה על הרצון. אבל כאשר, תוסר העניות בגשמיות²⁴ והעניות בדעת, או אז יתגלה היופי היהודי: "כולך יפה רעיתי ומום אין בך"²⁵ – אין כל מום בישראל, ולא יהיה כל פגם באף אחד מרמ"ח מצות עשה שכנגד רמ"ח אברים²⁶ ושס"ה לא תעשה שכנגד שס"ה גידים²⁷.

ו"בארעא דישראל" יביא לידי כך ש"לשנה הבאה בני חורין": כשהרצון של כל אחד מישראל יהיה בתורה ומצותיה, יהיו "בני חורין", יגאלו מהגלות על ידי משיח צדקנו, (שיבוא ליזור שכולו זכאי)²⁸, ואז תחל הגאולה, כפסק דין הרמב"ם בהסדר בזה: יעמוד מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות כו' ויבנה את המקדש (ואז) יקבץ נדחי

(20) ב"ר פ"ה, ח.

(21) מגלה עמוקות אופן קפו (הובא בליקוט ראובני ר"פ בראשית. בליקוט חוש ערך תורה סימן קעה. ועוד). ויש שהעירו מו"ח רות עה"פ וזאת לפנים בישראל. ואף שמספר בני" הוא יותר מששים רבוא כ"י, הנה נודע שמספר זה הוא מספר השרשים וכל שרש מתחלק כו' – תניא פל"ז עיין שם.

(22) נדרים סו, א.

(23) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(24) מעבירין את האדם כו' על דעת קונו כו' דקדוקי

עניות. וראה שם חדא"ג (עירובין מא, ב).

(25) שה"ש ד, ז. וראה לקו"ת נצבים מה, ג.

(26) מכות כג, סע"ב. וח"א קע, ב.

(27) זהר שם.

(28) סנהדרין צה, א.

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בני" באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, "די והותר" – נעשה הענין ד"סמך מלך בבל"⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹⁰ שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תתייראו, כל מה שעשית¹¹ לא עשיתי אלא בשבילכם. . הגיע זמן גאולתכם!"

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה. . בהענין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני" . . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא"¹², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"¹³, "שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממש"¹⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנש"א)

(8) תניא רפ"ז.

(9) יחזקאל כד, ב.

(10) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרון ביד החוצב בו.

(12) שה"ש ב, ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.

(14) "היום יום" – ט"ו טבת.

הוספה בשורת הגאולה

יא.

מצינו בגדעון ש"בימיו היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בני", "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים".²

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכו"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה («אין הדבר תלוי אלא בתשובה»³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שעי"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴ מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא⁵ שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)⁶ אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורייהוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא"⁷, הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

(1) תנחומא שופטים ד.

(2) יל"ש שופטים רמז סב.

(3) סנהדרין צז, ב.

(4) זח"א קכט, סע"א.

(5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טוש"ע אה"ע סל"ח סל"א.

(6) ע"פ גירסת האור זרוע סק"ב.

(7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

לקוטי

חג הפסח

שיחות

הפסח אפיקומן? (ג) הרי זו משנה מפורשת³⁷, ובן עשר – למשנה³⁸. כל מי שלמד משניות יודע את הדין של "אין מפטירין כו".

1. כאמור, החכם הוא כנגד "אצילות". בעולם האצילות שוררת התבטלות מוחלטת "ביטול במציאות", שהרי זהו ענין החכמה, כח מ"ה, כח הביטול המאיר באצילות. ומי שעומד בביטול במציאות נקרא חכם.

מבחינת הביטול במציאות, כשאין הוא מהוה מציאות לעצמו אלא בטל ונכנע לגמרי להקב"ה, הרי קיום כל המצוות הוא באופן שוה. רק כאשר קיימת תחושת מציאות עצמית, אז ישנם הבדלים בקיום מצוות: המצוות שמוכנות וטעמם ידוע, יש בהן תענוג יותר מאשר מצוות המתקיימות מתוך "קבלת עול", משום ש"חוקה חקתי גזירה גזרתי"³⁹.

ואז יש מקום לחלק את המצוות לשלשה סוגים: חוקים, עדות ומשפטים. חוקים אין להם כלל מקום בשכל, עדות יש להם מקום בשכל (מאליהם לא היו אמנם מוכנים שיש לקיימן אך לאחר שהתורה ציותה על העדות, יש להם מקום בשכל), ואילו ה"משפטים" הם אותן המצוות שהשכל עצמו מחייב אותן, כמאמר רז"ל⁴⁰: "אילמלא לא ניתנה תורה (ח"ו) היינו למידין צניעות מחתול וגול מנמלה". אבל מבחינת הביטול במציאות של חכמה – אצילות – אין כל הבדל אם הדבר מובן אם לאו, כל המצוות מקיימים משום שהקב"ה ציוה אותן; וגם יש אז תענוג בקיום כל המצוות, אפילו במצוות שאין להם כלל מקום בשכל, יש בהם עונג גדול ביותר, בידיעה שזהו רצון העליון. וכמאמר הידוע: "אילו נצטוו לחטוב עצים"⁴¹ – אילו נצטוינו מהקב"ה לחטוב עצים היינו עושים זאת באותה חיות כמו בקיום מצות הנחת תפלין וכיו"ב –

אחר הפסח אפיקומן? החכם הרי שואל ורוצה לדעת כל ההלכות הקשורות לפסח – עדות חוקים ומשפטים, והיה אפוא צריך להשיב ולבאר לו כמה וכמה הלכות ולפי סדר הלילה, ולא הלכה אחת ודוקא האחרונה – הדנה בלאחר הפסח, הדין של "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

גם אינו מובן, מהי בכלל שאלת החכם. אם הוא כזה שהתורה מכנה אותו בשם חכם, הרי יודע הוא בעצמו את הדינים, ומאחר שיוודע את דיני התורה, אם כן מהי הכוונה בשאלתו "מה העדות וגו'?"

סדר ליל הפסח הוא בדרך שאלה ותשובה³³. לכן הדין³⁴ הוא, שמי שאין לו בן צריכה אשתו לשאול אותו, ומי שאין לו אשה שואל בינו לבין עצמו מה נשתנה כו'. במילא אפשר לבאר את שאלת החכם, שאף שהוא חכם ויודע את התורה, מכל מקום צריך הוא לשאול, כי כך הוא הסדר של ליל הפסח.

אעפ"כ מובן, שכיון שהתורה מסדרת את כללות השאלות והתשובות בארבעה סוגים של ארבעה בנים, והסוג הנעלה ביותר שבהם הוא חכם, הרי בשאלתו "מה העדות וגו'" מרומז סוג השאלות הנעלות ביותר – ובפרט לפי המבואר בכתבי האריז"ל³⁵, שארבעת הבנים הם כנגד ארבעה העולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה³⁶ וחכם הוא כנגד האצילות, הרי ודאי שבשאלת החכם מרומז סוג השאלה הנעלית ביותר שיכולה להיות – והתשובה לשאלת החכם עונה על שאלות אלו. ואם כן אינו מובן: (א) מהי החכמה המיוחדת והעומק שבשאלת "מה העדות גו' אשר צוה הוי' אלקינו אתכם?" והרי זאת יכול לשאול גם מי שלמד מעט מאוד ויש לו ידיעה מועטת ביותר במצוות התורה. (ב) מהו העומק בתשובת "אין מפטירין אחר

(37) פסחים קיט, ב. וראה סנה' (ו), א) טעה בדבר משנה חזר.

(38) אבות ספ"ה. ועיין הל' ת"ת לאדה"ו (רפ"א): בימיהם כו' (שם ס"ו) ובזמנה"ו כו'.

(39) במד"ר ר"פ חקת. רמב"ם סוף הל' מקואות.

(40) עירובין ק, סע"ב. וראה לקו"ש ח"ג (המתורגם) ע' 143 הערה 12.

(41) לקו"ש שלח מ, א.

(33) ראה ספר החינוך מצוה כא, ובמנחת חינוך שם, הגדה שבח פסח. ועייג"כ שו"ת הרא"ש כלל כד, ס"ב. מצה זו תש"ד.

(34) שו"ע אדמו"ר תאו"ח סתע"ג, ס"מ. (35) פיע"ח שער כא, פ"ו. סידור האריז"ל.

(36) חכם – אצילות, רשע – עשי', תם – בריאה ושאינו יודע לשאול – יצירה. וראה לקוטי שיחות ח"א תג הפסח.

וזהו טענת החכם: "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה הוי' אלקיני אתכם". מדוע מחלקים את המצוות לסוגים שונים? מבחינת "ביטול במציאות" של חכמה הרי לא צריכה להיות שום הבדלים; בכל המצוות מצויה נקודה אחת בלבד – קיום רצון העליון. יתרה מזו: שאלת החכם אינה רק לגבי עדות ומשפטים מדוע נפרדים הם מחוקים, אלא השאלה היא אף על החוקים עצמם: מבחינת ה"ביטול במציאות" של אצילות אין מקום לענין של חוקים. שפירושה הוא כמאמר רז"ל: "חוקה חקתי גזירה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה", כי זה שייך רק במי שמרגיש איוו שהיא מציאות לעצמו מלבד האדון, וצריך להזהירו ש"אין לך רשות להרהר אחריה", הוא בטל בתכלית לגמרי, ומלבד מציאות האדון לא קיים כלום – הרי כשם שלא שייך ציווי לאדון עצמו שלא ירהר אחר פקודתו, כך אין שייך לצוות עבד שעומד בתכלית הביטול ואינו אלא מציאות האדון. עבד כזה אינו מקיים פקודת האדון באופן של חוקה, וקבלת עול, כי אם קיומו בא כמאליו, משום היותו בטל ומיוחד בתכלית עם האדון.

וזהו הפירוש "חכם מה הוא אומר כו'": נשמתו של כל יהודי במהותה העצמית טהורה היא. בחינת אצילות⁴², אלא שירדה למטה דרך העולמות בריאה יצירה עשיה, עד שנתלבשה בגוף. שואלת ה'טהורה היא' של הנשמה: "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה הוי' אלקיני אתכם", – לשם מה צריך קיום המצוות והמשפטים – אשר צוה הוי' אלקיני אתכם", התחלקות המצויה אצלכם, נבראים של עולמות בריאה יצירה עשיה? מבחינתנו, מצד שורש הנשמה, הרי קיום המצוות הוא באופן נעלה בהרבה, כשכולן הן באופן של מ"ה – ביטול במציאות.

(בעומק יותר: תיבת מ"ה אף היא כלולה

בשאלת החכם. השאיפה של אצילות היא להגיע לדרגה נעלית מן האצילות, ובה אינו שייך גם הענין של "מה", ביטול במציאות. שהרי התואר "ביטול במציאות" מורה שישנה מציאות שבטלה, ולמעלה מאצילות – שהחכם שואף להגיע לשם – אינו שייך גם הענין של "מה". לכן שואל החכם את שאלתו גם על מדריגת "מה", הוא רוצה להתעלות גם מעל דרגה זו).

ז. ועל כך באה התשובה: "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח".

פסח משמעותו "דילוג" – פסיחה ללא סדר והדרגה. כך היה גם גילוי האלקות בליל הפסח: "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה", נתגלה הקב"ה "בכבודו ובעצמו"⁴³, הנעלה מכל ארבעה העולמות (הרמוזים גם בארבע הלשונות: "ולא מלאך", "ולא שרף", "ולא שליח", "ולא אחר", – כנגד הד' עולמות)⁴⁴; וגילוי זה היה – ב"מצרים ערות הארץ"⁴⁵, ארץ "מלאה גילולים"⁴⁶ (מקום נחות שאינו בערך לא רק לגבי אצילות, מקום החכם, אלא אפילו לגבי עשיה, מקום הרשע, שהרי מדובר ברשע יהודי, ויהודי אפילו רשע גמור, קיימת גם בקרב הנשמה בבחינת מקיף⁴⁷, וגם גופו הוא מ"קליפת נוגה", ואילו מצרים, היא "שלש הקליפות הטמאות לגמרי", ואיוו טומאה – מלאה גילולים – טומאת עבודה זרה, (השקולה כנגד כל התורה)⁴⁸. מובן איפוא שהמשכת עצמותו ית' בארץ מלאה גילולים היא באופן של "דילוג", שלא בסדר והדרגה כלל.

עולמים איפוא לחשוב: מאחר שהוא ענין של "דילוג", אין צורך בסדר כלל, שהרי סדר והדרגה הם היפוכו של דילוג, לכן באה

(43) מלכות דאין סוף ועצמות דאין סוף שלפני הצמצום (כתבי כ"ק אדמו"ר (מורהש"ב) נ"ע. – הובא ב"הגדה עם לקוטי מנהגים וטעמים" – הוצאת "קה"ת" ע' 25).

(44) ראה לקו"ת צו יב, ג.

(45) בראשית מב, ט. וראה קה"ר פ"א, ד.

(46) רש"י שמות ט, כט. והוא משי"ר שם.

(47) תניא פ"א.

(48) קידושין מ, א.

התשובה: "כהלכות הפסח". גם בקרבן פסח שבאמצעותו המשיכו את "ופסח הוי'", את הדילוג למעלה מהדרגה, גם בו היו הלכות מפורטות ובסדר והדרגה דוקא ("אל תיקרי הליכות אלא הלכות"⁴⁹, הלכות מהוות הליכות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, כמה וכמה דרגות): לקחת את קרבן הפסח ביום העשירי בניסן, לשחטו, להקריבו ולאכול, לפי כל פרטי הלכותיהם בסדר מסודר. כי רצון העליון הוא שגם הענינים של למעלה מהגבלה ירדו במדידה והגבלה דוקא.

וזהו התשובה לשאלת החכם: יש צורך בחלוקת עדות חוקים ומשפטים. אף שהעבודה צריכה להיות מבחינת עצם הנשמה הנעלית מכל התחלקות – הרי הכוונה העליונה היא, שגם עבודת עצם הנשמה כפי שהיא מיוחדת עם עצמותו ית', שלמעלה מהתחלקות, תתבטא בחלוקה של עבודה מסודרת בעדות חוקים ומשפטים.

ח. ההסבר לכך הוא – "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", אכילת קרבן הפסח צריכה להיות בסוף כל הסעודה, על השובע, כדי שהאכילה תהיה בהנאה וחשיבות⁵⁰; ולאחר אכילת הפסח, אסור לאכול שום מזון, כדי שלא יתבטל טעם הפסח.

(49) מגילה כח, סע"ב. נדה עג, א. וידוע דכל א"ת ברז"ל בא להוסיף (ראה ד"ה מי העיר תש"ג ובהמצוין שם).

(50) רש"י פסחים ע, א.

שני הפכים נראים כאן: אכילת הפסח צריכה להיות לא לשם רעובנו ("די מחסורו"), ועם זאת צריך להיות בו טעם והנאה, כלומר, שההנאה של אכילת הפסח היא לא מזה שמתמלא חסרונו, כי אם מדבר נעלה יותר – "עשירות": למעלה מן הדברים שמציאותו דורשת, למעלה מכחותיו – ועם זאת יש לו בזה הנאה. ההנאה והתענוג שלו הוא בדבר שהוא לגמרי למעלה ממציותו.

כלומר, שגם את ההתקשרות של עצם הנשמה בעצמותו ית' כפי שהיא נעלית מן הכחות הפיזיים, יש להמשיך בכחות פנימיים, החל מכה השכל, ולכן דרוש כי קיום המצוות יהיה לא רק באופן של עדות וחוקים אלא גם באופן של משפטים – להורידם אל השכל, ולעורר בהם טעם ותענוג.

ולכן אחת העבודות העיקריות של קרבן הפסח היא אכילת⁵¹ הפסח, קליטת הפסח והדילוג בפנימיות, שיהיה דם ובשר כבשרו, ומציאת טעם בו, ואחר כך לא לאכול מזון אחר, כדי שלא יתבטל טעם הפסח בפיו, – שהפסח שהוא למעלה מהשגת השכל – (וכן גם עתה, שאוכלים מצה במקום הפסח, מיכלא דמהינותא⁵², אמונה שלמעלה מהשכל), צריך להיות עם טעם ועונג.

(משיחת ליל ב' דחג הפסח תשכ"א)

(51) משנה פסחים עו, ב.

(52) נסמן בלקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 223.

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ד שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד